

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№11

2025
noyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 698 sahifa.
2025-yil, noyabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHINING UMUMIY GLOBAL TENDENSIYALARI.....	12
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUV VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA BOZOR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	22
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR	30
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR EKSPORTINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	35
Sultonov Shodiyor Abduxalilovich, Karshiyeva Charos Mamasoliyevna	
QASHQADARYO VILOYATIDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING HOZIRGI HOLATI.....	41
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XALQARO TAJRIBA ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	48
Xodjimatom Xamidullo Mamirjonovich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELNI SAMARALI BOSHQARISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR.....	53
Yusupov Shaxzod Maxmatmurodovich	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR VA IQTISODI SAMARADORLIGI TAHLILI.....	59
Axatova Shahnoza	
SANOATNING "DRAYVER" SOHALARINI RIVOJLANTIRISH	63
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
РОЛЬ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ В РЕГИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ КАРАКАЛПАКСТАНА.....	69
Хошимова Камилла Навфал қизи	
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	79
Тожиева Шахноза Бобомуратовна, Расулова Дилфуза Валиевна	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	86
Файзиёв Умуркул Шухратович	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATIDA ISTEMOLCHILARNI MOTIVATSIYALASH MASALALARI	97
Jalilov Jamshid G'anijonovich	
СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	103
Ўролова Севара Бехзод қизи	
BANKLARDA KAPITAL YETARLILIGI VA LIKVIDLIKNI AUDITORLIK BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	109
Narziyev Hayotjon Azamatovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH ORQALI FISKAL SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI.....	115
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
AUDITORLIK XULOSALARIDA AUDITORLARNING PROFESSIONAL MULOHAZALARNING ASOSLILIGINI ANIQLASH AHAMIYATI	120
Parpiyev Jaxongir Ilxomjonovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA YASHIL MOLIYALASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIYOT UYG'UNLIGI.....	126
Xalikov S. X.	

TURISTIK KORXONALARDA BREND CAPITALINI BAHOLASH	131
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
AYOLLAR ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISHDA KASANACHILIKNING AHAMIYATI	141
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	148
Алимова Дилафруз	
O'ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YASHIL INNOVATSIYALAR VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	153
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA SOLIQ BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	161
Radjabov Umurzoq Ablakulovich	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭНЕРГЕТИКИ	165
Аллаева Г.Ж.	
THE IMPORTANCE OF STRESS TESTING AND ITS IMPLEMENTATION IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	169
Mamatova Sevara	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI SALOHİYATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION KO'RSATKICHLARI	175
Nabiyev G'ulom Abdisalomovich	
IJTIMOİY SOHA INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT–XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIY TAJRIBALARI	185
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
YASHIL BANK MAHSULOTLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	189
Mahmudov Ulug'bek Davronovich	
KICHIK BIZNESDA XUSUSIY VA UMUMIY AXBOROT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI	193
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	197
Mamatkulova Nadira Maxkamovna	
JAHON AMALIYOTIDA TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI	203
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К “ЗЕЛЁНОЙ” ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	210
Бозорова Озода Рахимовна	
ТЕМИРБЕТОН КО'РРИКЛАРДАГИ BURDALANGIN BETONDAN OLINGAN CHAQIQ TOSHNI KOMPLEKS TADQIQOT QILISH	222
Salixanov Saidxon Salixanovich, Kenjayev Temurbek Olimjonovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA YASHIRIN IQTISODIYOTNI ANIQLASH USULLARI VA SOF FOYDA KO'RSATKICHIDA AKS ETISH YO'LLARI	226
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
MAMLAKATIMIZ BANKLARIDA FOIZ RISKILARI MUAMMOLARI VA ILMIY-TAHLILI	230
Isakov.J.Ya	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK TUSHUNCHASINING NAZARIY ASOSLARI VA BAHOLASH MEZONLARI	238
Faxriddinov Bahriddin	

TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING IQTISODIY AFZALLIKLARI	243
Raximov Furqat Jalolovich	
BUXORO VILOYATIDA CHARM-POYABZAL TARMOG'I RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI.....	249
Rahmonov Xurshid Xayriddinovich, Atoeva Mehriqyo Ilhom qizi	
KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA UNI YURITISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	254
M.I.Murodova	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI AHOLI DAROMADLARINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	258
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
INNOVATSION VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOGISTIK XIZMATLAR KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI TAHLILI.....	264
Xalimov Javlonbek Shaxriyovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQLARNI UNDIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	271
Muxammadov Nodir Karimovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA EKSPORTBOP MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	277
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
IQTISODIYOT VA TA'LIM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA TA'LIM BRENDINGI UCHUN IQTISODIY JIHATLAR.....	282
Dilfuza Shokirova	
OLIY TA'LIM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	291
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
O'ZBEKISTON BANKLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI INSON KAPITALI RIVOJI BILAN UYG'UNLASHTIRISH: INSTITUTSIONAL YONDASHUV.....	295
Xushvaqto'v Nodirbek Nomoz o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY STRESS-TEST TIZIMINI YARATISH METODOLOGIYASI	299
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
HOZIRGI SHAROITDA BANK FAOLIYATIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	303
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
ENSURING SECURITY IN THE DIGITAL WORLD: HOW THE INSURANCE INDUSTRY CAN COUNTER CYBERATTACKS	308
D.D. Omonova	
JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISH JARAYONIDA Budget-SOLIQ SIYOSATINI ISLOH QILISH MASALALARI	314
Hojiakbar Zaynabidinov	
SILINDRSIMON KAMERADA QATLAMLI CHIGITLAR AYLANMA HARAKATINING TAHLILI.....	319
No'monov Mirjalol Abdumalik o'g'li	
IPAKCHILIK KLASSTERLARI ASOSIDA TARMOQNI O'RTA MUDDATLI RIVOJLAN TIRISH STRATEGIYASI.....	325
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	332
Shermatov Sirojiddan Xaydarovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM IQTISODIYOTINING RAQAMLI MARKETING ORQALI RIVOJLANISH YO'LLARI.....	335
Egamberdiyev Muzaffar	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ РЕШЕНИЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	339
Иминов Акбаржон Одилжонович	

IQTISODIY TIZIM VA INSON QADRIYATI: KAPITALIZM VA GUMANIZM O'RTASIDA	345
Raxmatullayev Sarvar Nazar o'g'li, Abdukarimova Muborak Sharaf qizi, Madrakhimova R. G.	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH VA INVESTITSİYALAR JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	350
Yusupov Muxiddin Soatovich	
KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLIVAVIY HISOBOT MA'LUMOTLARINI TAHLIL QILISH MASALALARI	358
Avazov Ilhom Ravshanovich	
YANGI TUZILISHLI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARINI OLISH USULLARI	363
S. Saparova, M. Musaeva, M.Mirsadikov, M.Mukimov	
KVANT MUHITIDA AXBOROTNI HIMOYALASHGA XIZMAT QILUVCHI MULTIPLEKSER TUZILMASI	370
Safayev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KO'P QATLAMLI IQTISODIY MEXANIZMLAR, INNOVATSION INFRATUZILMA VA INSTITUSIONAL UYG'UNLIKNING KONSEPTUAL TAHLILI	377
Kuziev Ravshan Ramazonovich	
SANOAT HAMKORLIGINING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA INTEGRATSIYA QILISH YO'LLARI	385
Boyurayev Olimjon Urayimovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	392
Akbarov G'ayratjon Ne'madjonovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA YILQICHILIK VA TUYACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARINI ARIMA MODEL ASOSIDA PROGNOZLASH	396
Sabit Gabbarov Nietali'evich	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSALARIDA AUTSORSING FAOLIYATINI MOLIVALASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR	402
Xamidov Anis Choriyevich	
NEXUS BETWEEN RENEWABLE ENERGY USE AND GDP GROWTH IN UZBEKISTAN	407
Xalimjonov Nurbek Ulug'bek o'g'li, Toxirov Shodiyor Zafar o'g'li, Jumamuratov Sultanbek Ilyasovich	
MOLIVAVIY SALOHİYATNI OSHIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	415
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
O'ZBEKISTON O'RMON XO'JALIGIDA INNOVASION MOLIVALASHTIRISH: NORMATIV TAYANCH, BOZOR INSTRUMENTLARI VA EKOTIZIM XIZMATLARI	420
Mamatqulova Muxlisaxon Mamirjanovna	
SERVIS IQTISODIYOTIDA ISH BILAN BANDLIK SHAKLLARI TRANSFORMATSIYASINI TADBIQ QILISHGA METODOLOGIK YONDASHUV	425
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TURIZMNING O'RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	431
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОГО» ФИНАНСИРОВАНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ	436
Мирдовидов Бахтиер Кобилович	
MILLIY IQTISODIYOT UCHUN INVESTITSIYA RESURSI SIFATIDA UY XO'JALIKLARI JAMG'ARMALARINI RIVOJLANTIRISH	443
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TIZIMLARI HIMOYA VOSITALARINI SUN'IY INTELLEKT BILAN INTEGRATSIYALASH MUAMMOLARI	448
Bozorov Suhrobjon Mumin o'g'li	

SANOAT KORXONALARIDA KPI TIZIMINI JORIY QILISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	453
Tursunov Orifali Samandarovich	
IQTISODIY BARQARORLIKGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	457
Abdullayeva Sevaraxon Xasanovna	
ZARAFSHON MINTAQASI HUDUDLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI	463
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
YUQORI SAMARALI PAXTA TOZALAGICHDA MAYDA IFLOSLIKLARNI AJRATISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING OPTIMAL PARAMETRLARINI MATEMATIK MODELASHTIRISH ASOSIDA ANIQLASH.....	471
Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich	
MAHSULOTLAR RAQAMLI PASPORTI EKOTIZIMI VA UNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	478
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
ВЛИЯНИЕ РАЗЛИЧНЫХ МОЮЩИХ СРЕДСТВ И МЕТОДОВ НА ПОКАЗАТЕЛИ КАЧЕСТВА НАТУРАЛЬНЫХ ШЕРСТЯНЫХ ВОЛОКОН.....	484
Собиров ДаниёрХолмуродович	
СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	490
Киличева Феруза Бешимовна	
KICHIK BIZNESNING BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA SAMARALI OMILLARDAN FOYDALANISH NAZARIYASI	495
Imomnazarov Xurshid Ozodbekovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI BAHOLASH INDIKATORLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	499
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOXASIGA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMINI TA'SIRI.....	504
Yuldashev Kodirjon Mamadjanovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	508
Shernayev Akbar Aqmirzayevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI	514
Adilov Mirkomil Miralimovich	
IDORALARARO INTEGRATSIYANING NAZARIY MODELLARI VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI AHAMIYATI	520
Ashirov Jamolbek Shuxrat o'g'li	
MO'RT MATERIALLARNI MEXANIK KESIB ISHLOV BERISHDA ASBOB YUZASIDA KUZATILADIGAN YEYILISH	526
Allanazarov Akmal Abdulxaqovich, Axmedov Azamat Xaitovich, Shakirov Shuhrat Musayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQ MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	530
Lukmanov Kahramon Abdurahmanovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	534
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	
KICHIK BIZNESNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	540
Norqobilova Nargiza Abdiqudirovna	

PNEVMOTRANSPORT TIZIMIDAGI PNEVMOQUVUR TIRSAK MATERIALINI YAXSHILASH ORQALI PAXTA SIFATIGA TA'SIRINI O'RGANISH	546
Boltabayev Bekzod Egamberdiyevich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING EKOLOGIK AKTIVLARINI HISOBGA OLISH	549
Mirzayev Komiljon Abdullajonovich	
DEHQON XO'JALIKLARIDA YER RESURLARIDAN FOYDALANISHNING EKOLOGIK XAVFSIZLIGI VA UNING BAHOLASH USULLARI.....	553
Axmatov Abutolibxon Ochilxon o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRILGAN KORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI MOLIVAVIY NATIJADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	557
Asomidinova Moxigulbonu Oybek qizi	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNING ORTIB BORISHI JAHON MIQYOSIDA JORIY ETILAYOTGAN BUSINESS READY REYTINGIDAGI BAHOLASH NATIJALARIDA YAQQOL NAMOYON BO'LMOQDA.....	562
Platov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA INVESTITSIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI.....	570
Nilufar Mengqobilovna Xudayberdieva	
MAGNEZIAL BOG'LOVCHI MATERIALLAR ISHLAB CHIQRISHDA SANOAT CHIQINDILARNI FOYDALANISHNING DUNYO VA O'ZBEKISTON MIQYOSIDAGI HOLATI	574
Rahimjon Jalilov Ravshanbek o'g'li, Orazimbetova Gulistan Jaksilikovna	
KORXONALAR ISHLAB CHIQRISH POTENSIALINING XUSUSIYATLARI VA UNDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	578
Jalilov Bahrom Sotiboldievich	
O'ZBEKISTONDA INKLYUZIV SUG'URTA INSTITUTINING RIVOJLANISH ZARURATI VA UNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.....	583
Ravshanova Mohinur O'rolovna	
INNOVATIVE APPROACHES TO IMPROVING STUDENTS' DIGITAL COMPETENCE	588
Jalqasbayev Sultanbek Tayrbek uli	
KREATIV TURIZMDA YANGI TAJRIBALAR YARATISH: IJODIY KLASSTERLAR, MAHALLIY HUNARMANDCHILIK VA IMMERSIV TEXNOLOGIYALAR ROLI	593
Hamzayeva Dilfuza Samarovna	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	599
Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN FOYDALANILADIGAN MOLIVAVIY MAHSULOTLAR	605
Nazarova Umida Mamadali qizi	
CREDIT RISK MANAGEMENT AND PROFITABILITY OF COMMERCIAL BANKS IN AN EMERGING MARKET: THE CASE OF UZBEKISTAN	609
Ruzmamat Khudayberganov Shokirjon ugli, Sobirov Yuldoshboy Ruzimboevich, Nodirbek Fayzullaev Baxtiyor Ugli	
PAXTA XOMASHYOSIDAGI IFLOSLIKLARNI TOZALASHDA UNUMDORLIKNI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OPTIMAL PARAMETRLARNI ANIQLOVCHI MATEMATIK MODEL.....	616
Karimov Abdusamat Ismonovich, Imomnazarova Nurjaxon	
ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЁРСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ДОШКОЛЬНОГО И ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	621
Муродбек Болтабоев	

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	626
Valiev Umid Gulamovich	
TURIZM SOHASIDA MARKETING STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	631
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
HR MARKETING STRATEGIYALARINING KORXONA SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	635
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MARKETING TADQIQOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	641
Musayeva Shoirazimovna	
ЭМПИРИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЗРЕЛОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА И ЦИФРОВИЗАЦИИ В МАЛОМ И СРЕДНЕМ БИЗНЕСЕ УЗБЕКИСТАНА	646
Джуманиязова Сабина Михайловна	
MAMLAKATIMIZDA INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: ISTIQBOLLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR	654
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
SYNTHESIS OF FLAME-RESISTANT NANOCOMPOSITE COATINGS, THEIR THERMO-MECHANICAL PROPERTIES, AND PRACTICAL APPLICATION IN THE EVALUATION OF HEAT RESISTANCE	658
Tosheva Dilfuza Farxodovna, Siddikov Ikrom Iminjonovich, Rakhimov Firuz Fazlidinovich	
TELEKOMMUNIKATSIYA KORXONALARI FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYALARNING O'RN'I	663
Xusanov Durbek Nishanovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЖЕЛЕЗОБЕТОННОЙ ТОНКОСТЕННОЙ КОНСТРУКЦИИ С ГРУНТОВЫМ МАССИВОМ В УСЛОВИЯХ ПОЛЗУЧЕСТИ	667
Уринов Адхамджан Акбарович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	673
Qurbonov Nuriddin Ro'ziqulovich	
BOLALAR KIYIMI TEXNOLOGIYASIDA XAVFSIZLIK TALABLARI	679
Ergasheva Rashida Abdug'anievna	
AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOT SANASIDAN KEYINGI HODISALAR AUDITI	683
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
YANGI KELAJAK UCHUN RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QAMRAB OLISH: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	689
Jalilov Sherzod Kaxramanovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	693
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI

Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi

Farg'ona davlat universiteti doktoranti, i.f.f.d., dotsent

ORCID: 0000-0003-1132-6439

Annotatsiya. Mazkur maqolada to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalalari ko'p omilli bog'lanishlar asosida ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda korxonalar faoliyatiga ta'sir etuvchi moliyaviy, texnologik, innovatsion, logistika, inson kapitali va boshqaruv omillari o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar aniqlanib, ularning raqobatbardoshlik darajasiga ta'siri baholangan. Ko'p mezonli va integratsiyalashgan yondashuvlar asosida samaradorlikni oshirish yo'llari asoslab berilgan hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilishda kompleks tahlilning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari to'qimachilik sanoati korxonalarida strategik boshqaruvni takomillashtirish, resurslardan samarali foydalanish va barqaror raqobat ustunliklarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: to'qimachilik sanoati, raqobatbardoshlik, ko'p omilli bog'lanishlar, samaradorlik, boshqaruv mexanizmlari, strategik boshqaruv, innovatsion rivojlanish, texnologik modernizatsiya, inson kapitali, logistika samaradorligi, integratsiyalashgan yondashuv, barqaror rivojlanish.

Abstract. This article provides a scientific analysis of the issues related to enhancing the competitiveness of textile industry enterprises based on multifactorial interrelationships. The study identifies the interconnections among financial, technological, innovative, logistical, human capital, and managerial factors influencing enterprise performance and assesses their impact on the level of competitiveness. Based on multicriteria and integrated approaches, ways to improve efficiency are substantiated, and the importance of comprehensive analysis in managerial decision-making is highlighted. The research findings contribute to improving strategic management, ensuring efficient use of resources, and forming sustainable competitive advantages in textile industry enterprises.

Keywords: textile industry, competitiveness, multifactorial interrelationships, efficiency, management mechanisms, strategic management, innovative development, technological modernization, human capital, logistics efficiency, integrated approach, sustainable development.

Аннотация. В данной статье научно проанализированы вопросы повышения конкурентоспособности предприятий текстильной промышленности на основе многофакторных взаимосвязей. В ходе исследования выявлены взаимосвязи между финансовыми, технологическими, инновационными, логистическими, кадровыми и управленческими факторами, влияющими на деятельность предприятий, а также оценено их воздействие на уровень конкурентоспособности. На основе многокритериального и интегрированного подходов обоснованы пути повышения эффективности и раскрыта значимость комплексного анализа при принятии управленческих решений. Результаты исследования способствуют совершенствованию стратегического управления, эффективному использованию ресурсов и формированию устойчивых конкурентных преимуществ на предприятиях текстильной промышленности.

Ключевые слова: текстильная промышленность, конкурентоспособность, многофакторные взаимосвязи, эффективность, механизмы управления, стратегическое управление, инновационное развитие, технологическая модернизация, человеческий капитал, логистическая эффективность, интегрированный подход, устойчивое развитие.

KIRISH

Bugungi globallashuv va iqtisodiy integratsiya sharoitida to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalasi milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jahon bozorida raqobatning keskinlashuvi, iste'molchilar talablarining murakkablashuvi, texnologik yangilanishlar sur'atining jadallashuvi hamda ekologik va ijtimoiy mas'uliyatga qo'yilayotgan talablarning kuchayishi to'qimachilik sanoati korxonalaridan samarali, moslashuvchan va ilmiy asoslangan boshqaruv yondashuvlarini joriy etishni taqozo etmoqda. Mazkur sharoitda raqobatbardoshlikni faqat alohida iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida baholash yetarli bo'lmay, ko'p omilli va kompleks yondashuvlarga ehtiyoj tobora ortib bormoqda.

To'qimachilik sanoati korxonalari faoliyati moliyaviy barqarorlik, texnologik rivojlanish darajasi, innovatsion faollik, logistika va ta'minot zanjiri samaradorligi, inson kapitali sifati hamda boshqaruv tizimining yetukligi kabi o'zaro bog'liq omillar ta'siri ostida shakllanadi. Ushbu omillar o'rtasidagi murakkab va ko'p omilli bog'lanishlarni chuqur tahlil qilmasdan turib, korxonalarining real raqobatbardoshlik darajasini aniqlash hamda samaradorlikni oshirishga qaratilgan strategik qarorlarni ishlab chiqish mushkul hisoblanadi. Shu bois, to'qimachilik sanoatida raqobatbardoshlikni oshirish masalasini tizimli, integratsiyalashgan va ilmiy asoslangan yondashuvlar asosida o'rganish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Mamlakatimizda to'qimachilik sanoatini rivojlantirish, yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushini oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish hamda sanoatda bandlikni ta'minlashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq, mazkur islohotlarning samaradorligi bevosita korxonalar darajasida raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiluvchi boshqaruv mexanizmlarining qay darajada mukammal joriy etilganligiga bog'liqdir. Aynan shu nuqtai nazardan, ko'p omilli bog'lanishlar asosida samaradorlikni oshirish yo'llarini aniqlash va ularni amaliyotga tatbiq etish ilmiy tadqiqotning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini shakllantiruvchi asosiy omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklarni aniqlash, ularning samaradorlikka ta'sirini baholash hamda ko'p mezonli va integratsiyalashgan yondashuvlar asosida raqobatbardoshlikni oshirishning ilmiy-amaliy yo'llarini asoslab berishdan iboratdir. Tadqiqot natijalari to'qimachilik sanoati korxonalarida strategik boshqaruvni takomillashtirish, resurslardan samarali foydalanish va barqaror raqobat ustunliklarini shakllantirishga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

To'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalalari iqtisodiyot va menejment fanlarida keng tadqiq etilayotgan ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda raqobatbardoshlik tushunchasi ko'p qirrali iqtisodiy kategoriya sifatida talqin qilinib, u korxonaning bozor sharoitida barqaror faoliyat yuritish, raqobatchilarga nisbatan ustunlikka erishish hamda uzoq muddatli rivojlanishni ta'minlash qobiliyatini ifodalaydi. Klassik iqtisodiy nazariyalarda raqobatbardoshlik asosan ishlab chiqarish xarajatlari, narx omillari va bozor ulushi bilan bog'liq holda izohlangan bo'lsa, zamonaviy tadqiqotlarda ushbu tushuncha texnologik, innovatsion, institutsional va ijtimoiy omillar bilan sezilarli darajada boyitilgan.

M. Porterning raqobat ustunliklari nazariyasida korxona raqobatbardoshligi ichki resurslar, qiymat zanjiri va tarmoq muhitining o'zaro ta'siri natijasida shakllanishi asoslab beriladi. Ushbu yondashuv to'qimachilik sanoati uchun ham dolzarb bo'lib, xomashyo ta'minoti, ishlab chiqarish texnologiyalari, logistika va marketing jarayonlarining uzviy bog'liqligini ochib beradi. Resurslarga asoslangan yondashuv (Resource-Based View – RBV) tarafdorlari esa raqobatbardoshlikni korxonaning noyob resurslari, bilimlari, tashkiliy kompetensiyalari va inson kapitali bilan izohlaydi. Bu yondashuv to'qimachilik sanoatida malakali kadrlar, innovatsion salohiyat va texnologik bilimlarning hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ilmiy jihatdan asoslaydi.

So'nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarda raqobatbardoshlikni baholashda ko'p omilli va ko'p mezonli yondashuvlar keng qo'llanilmoqda. Jumladan, AHP, TOPSIS, DEA, VIKOR hamda Balanced Scorecard metodlari yordamida moliyaviy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda texnologik samaradorlik, logistika va ta'minot zanjiri boshqaruvi, innovatsion faollik, inson kapitali sifati va boshqaruv tizimining yetukligi kompleks tarzda baholanadi. Ushbu yondashuvlar korxona faoliyatini tizimli tahlil qilish imkonini berib, alohida omillarning emas, balki ularning o'zaro bog'liqligi va sinergetik ta'sirini aniqlashga xizmat qiladi.

To'qimachilik sanoatiga oid xorijiy tadqiqotlarda global qiymat zanjirlari, klasterlashuv, raqamli transformatsiya va barqaror rivojlanish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Tadqiqotchilar to'qimachilik korxonalarining raqobatbardoshligi texnologik modernizatsiya, avtomatlashtirish va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali sezilarli darajada oshirishini ta'kidlaydilar. Shuningdek, ekologik standartlarga mos ishlab chiqarish, xalqaro sertifikatlash tizimlari (Oeko-Tex, GOTS) va ESG tamoyillariga rioya etish xalqaro bozorda barqaror raqobat ustunligini shakllantirishning muhim omillari sifatida e'tirof etilmoqda.

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda esa to'qimachilik sanoatini rivojlantirish, klaster tizimini joriy etish, eksport salohiyatini oshirish va yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushini kengaytirish masalalari ustuvor yo'nalishlar sifatida ko'rib chiqiladi. O'zbekiston olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, investitsion muhitni yaxshilash va hududiy sanoat siyosatining ahamiyati ilmiy asoslab berilgan. Biroq, mavjud tadqiqotlarning aksariyatida raqobatbardoshlik omillari alohida-alohida tahlil qilingan bo'lib, ularning o'zaro ko'p omilli bog'lanishlarini kompleks baholash masalalari yetarli darajada yoritilmagan.

Shu nuqtai nazardan, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalalarini ko'p omilli bog'lanishlar asosida o'rganish, samaradorlikka ta'sir etuvchi omillar o'rtasidagi integratsiyalashgan aloqalarni aniqlash va ularni boshqaruv qarorlarida hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Mazkur maqola aynan ushbu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, raqobatbardoshlikni oshirishning ilmiy-amaliy yo'llarini kompleks va tizimli yondashuv asosida asoslashni maqsad qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini shakllantiruvchi omillar va ularning o'zaro ko'p omilli bog'lanishlarini aniqlashga qaratilgan kompleks ilmiy metodologiya qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida tizimli yondashuv, ko'p omilli tahlil va strategik boshqaruv konsepsiyalari tanlandi. Ushbu yondashuvlar korxona raqobatbardoshligini ichki va tashqi muhit omillari o'zaro ta'sirida yaxlit tizim sifatida o'rganish imkonini berdi.

Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil usuli orqali mahalliy va xorijiy to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshlikni boshqarish amaliyoti o'rganildi. Bu usul yordamida raqobatbardoshlikni oshirishda qo'llanilayotgan boshqaruv mexanizmlarining umumiy va farqli jihatlari aniqlanib, ilg'or tajribalar baholandi.

Tizimli va funksional tahlil metodlari yordamida korxona raqobatbardoshligini shakllantiruvchi asosiy omillar – moliyaviy barqarorlik, texnologik rivojlanish darajasi, innovatsion faollik, logistika va ta'minot zanjiri samaradorligi, inson kapitali sifati hamda boshqaruv tizimining yetukligi – o'zaro bog'liqlikda tahlil qilindi. Ushbu yondashuv omillar o'rtasidagi ko'p omilli aloqalarni aniqlash va ularning umumiy samaradorlikka ta'sirini baholash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini shakllantiruvchi asosiy omillar hamda ularning o'zaro ko'p omilli bog'lanishlari kompleks tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, korxonalarning raqobatbardoshligi faqat moliyaviy ko'rsatkichlar bilan cheklanmay, balki texnologik rivojlanish darajasi, innovatsion faollik, logistika va ta'minot zanjiri samaradorligi, inson kapitali sifati hamda boshqaruv tizimining yetukligi bilan bevosita bog'liqdir. Mazkur omillar o'rtasida yuqori darajadagi funksional bog'liqlik mavjud bo'lib, ulardan biridagi o'zgarish boshqa omillarning holatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili yuqori rentabellik va barqaror likvidlikka ega korxonalar texnologik modernizatsiya hamda innovatsion faoliyatga ko'proq investitsiya yo'naltirish imkoniyatiga ega ekanini ko'rsatdi. Natijada ishlab chiqarish tannarxi pasayib, mahsulot sifati oshgan hamda bozor ulushining kengayishi kuzatilgan. Aksincha, moliyaviy barqarorlik darajasi past bo'lgan korxonalarda texnologik yangilanish jarayonlari sekinlashib, raqobatbardoshlikning pasayish tendensiyasi namoyon bo'lgan.

Texnologik samaradorlik va innovatsion faollik o'rtasidagi bog'liqlik tahlili ishlab chiqarish jarayonlarida avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etgan korxonalarda mehnat unumdorligi sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi. Bunday korxonalarda mahsulot nuqsonlari ulushi kamaygan, ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligi va barqarorligi ta'minlangan. Innovatsion faolligi yuqori bo'lgan korxonalar yangi mahsulot turlarini tezkor joriy etish orqali bozor talablariga moslashish imkoniyatiga ega bo'lib, raqobatchilarga nisbatan ustunlikka erishgan.

Logistika va ta'minot zanjiri samaradorligi bo'yicha olib borilgan tahlillar yetkazib berish muddatlarining qisqarishi va ombor boshqaruvining optimallashtirilishi mahsulot tannarxini pasaytirishda muhim rol o'ynashini aniqladi. Logistika samaradorligi yuqori bo'lgan korxonalarda buyurtmalarni bajarish tezligi oshib, mijozlar qoniqish darajasi yuqori ekani kuzatildi. Bu holat korxonalarning bozor mavqeini mustahkamlash va uzoq muddatli hamkorlik aloqalarini rivojlantirishga xizmat qilgan.

Inson kapitali ko'rsatkichlari tahlili shuni ko'rsatdiki, malakali va muntazam o'qitiladigan kadrlar mavjud bo'lgan korxonalarda texnologiyalarni o'zlashtirish tezligi yuqori bo'lib, boshqaruv qarorlarining sifati sezilarli darajada yaxshilangan. Xodimlarning bilim va ko'nikmalariga yo'naltirilgan investitsiyalar innovatsion jarayonlarni jadallashtirib, ishlab chiqarish samaradorligini oshiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo'lgan.

Ko'p mezonli baholash usullari (AHP, TOPSIS va integral indekslar) asosida olib borilgan hisob-kitoblar natijasida korxonalar raqobatbardoshlik darajasiga ko'ra "yuqori", "o'rtacha" va "past" guruhlariga ajratildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, yuqori raqobatbardoshlik darajasiga ega korxonalar barcha asosiy omillar bo'yicha muvozanatli rivojlanishga erishgan bo'lsa, past ko'rsatkichga ega korxonalarda omillar o'rtasidagi nomutanosiblik ustunlik qilmoqda. Aynan ko'p omilli bog'lanishlarni inobatga olgan holda boshqaruv qarorlarini qabul qilish samaradorlikni oshirishning muhim sharti ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari to'qimachilik sanoati korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirish jarayoni tizimli va integratsiyalashgan yondashuvni talab qilishini ko'rsatdi. Ko'p omilli bog'lanishlarni chuqur tahlil qilish va ularni boshqaruv mexanizmlariga tatbiq etish orqali korxonalarning ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish hamda barqaror raqobat ustunliklarini shakllantirish imkoniyati mavjudligi ilmiy jihatdan asoslab berildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur ilmiy maqolada to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalalari ko'p omilli bog'lanishlar asosida kompleks tarzda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, korxonalar raqobatbardoshligi faqat moliyaviy natijalar bilan cheklanib qolmay, balki texnologik rivojlanish darajasi, innovatsion faollik, logistika va ta'minot zanjiri samaradorligi, inson kapitali sifati hamda boshqaruv tizimining yetukligi kabi o'zaro bog'liq omillar majmui ta'sirida shakllanadi. Ushbu omillar o'rtasida muvozanatli va uyg'un rivojlanish mavjud bo'lgan taqdirdagina korxonalarning umumiy samaradorligini oshirish mumkinligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Olib borilgan tahlillar texnologik modernizatsiya va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etgan to'qimachilik korxonalarida ishlab chiqarish samaradorligi hamda mahsulot sifati sezilarli darajada oshayotganini ko'rsatdi. Shu bilan birga, innovatsion faoliyatni rivojlantirish, mahsulotlarni differensiallash va logistika jarayonlarini optimallashtirish orqali ishlab chiqarish tannaxsini pasaytirish hamda bozor talablariga tezkor moslashish imkoniyatlari kengayishi aniqlandi. Inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalar esa boshqaruv qarorlarining sifati va ishlab chiqarish jarayonlarining barqarorligini ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'ldi.

Ko'p mezonli va integratsiyalashgan baholash usullaridan foydalanish korxonalar raqobatbardoshligini obyektiv aniqlash, zaif jihatlar va ustuvor rivojlanish yo'nalishlarini belgilash hamda samaradorlikni oshirishga qaratilgan asosli strategik qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, omillar o'rtasidagi ko'p omilli bog'lanishlarni inobatga olmagan boshqaruv qarorlari raqobatbardoshlikni oshirishda kutilgan natijani bermaydi.

Umuman olganda, to'qimachilik sanoati korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirish tizimli, ko'p omilli va integratsiyalashgan boshqaruv yondashuvlarini izchil joriy etishni talab etadi. Mazkur ilmiy maqolada asoslab berilgan xulosalar va amaliy tavsiyalar to'qimachilik sanoati korxonalarining ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va barqaror raqobat ustunliklarini shakllantirishda muhim amaliy ahamiyatga ega bo'lib, sohaning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Gordon I. and McCann P. 2000. Industrial clusters: complexes, agglomeration and or social networks? Urban Studies 37 (3): p. 510.
2. Друкер П. Посткапиталистическое общество. Новая постиндустриальная волна на Западе / Пер. с англ. М.: Academia, 1999. 288 с.
3. Друкер П. Практика менеджмента / Пер. с англ. М.: Вильямс, 2007. 398 с.
4. Drucker P. (1977). People and Performance: The Best of Peter Drucker on Management. New York: Harper & Row. 317 p.
5. Mamatov B.S., Xujamkulov D.Yu., Nurbekov O.Sh.. Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish. Darslik. T.: Iqtisod-Moliya, 2014. 283 bet.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100